DOI:10.17951/k.2021.28.1.103-124

A N N A L E S
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XXVIII, 1 SECTIO K 2021

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Wydział Politologii i Dziennikarstwa

JAKUB BIJAK

ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-3543-0516

Proces emancypacji politycznej Inuitów w Grenlandii w okresie kolonialnym

The Process of Political Emancipation of the Inuit in Greenland During the Colonial Period

ABSTRAKT

Celem artykułu jest przedstawienie procesu emancypacji politycznej Inuitów w Grenlandii w historycznym okresie kolonializmu duńskiego. Autor rozpatrzył problem kolonializmu w Grenlandii z dwóch perspektyw. Z jednej strony jako zagrożenie, godzące w tradycyjny styl życia Inuitów, natomiast z drugiej strony jako szansę na zainicjowanie procesu zwiększonego zaangażowania rdzennej populacji wyspy w procesy decyzyjne. Problem badawczy zawiera się w pytaniach o prawdziwe motywacje władz kolonialnych względem inicjacji procesu emancypacyjnego ludności rdzennej.

Autor skłonił się do kontrowersyjnej tezy, która jest stwierdzeniem, iż duński kolonializm pomimo stosowania opresyjnych nadużyć wobec rdzennej populacji Grenlandii umożliwił jej stopniowy rozwój społeczno-polityczny przez proces emancypacji politycznej.

W poszczególnych częściach artykułu przedstawiono m.in. genezę rozwoju kolonializmu duńskiego na obszarze Północnego Atlantyku. Ukazano również stosunek władzy kolonialnej do Inuitów i charakterystykę funkcjonowania kolonii grenlandzkiej. Głównym trzonem rozważań był rozwój roli społeczno-politycznej Inuitów i ich zaangażowanie w sprawy lokalne w okresie duńskiego kolonializmu na wyspie. Proces ten został ukazany trójetapowo. Autor odniósł się również do konsekwencji procesu emancypacji dla obecnej sytuacji Inuitów. W artykule wykorzystano analizę źródeł tekstowych zarówno pierwotnych, jak i wtórnych, analizę historyczną oraz analizę aktów prawnych z okresu kolonialnego.

Słowa kluczowe: emancypacja, duński kolonializm, rozwój polityczny, Inuici, Grenlandia

WSTĘP

W naukach społecznych wiele uwagi poświęca się zobrazowaniu skali nadużyć i zbrodniczych konsekwencji funkcjonowania systemu kolonialnego w skali globalnej. Toteż trudno doszukiwać się wymiernych, pozytywnych skutków kolonializmu, szczególnie rdzennych mieszkańców terytoriów zależnych.

Z reguły kolonializm przyjęło definiować jako „długotrwałe przejawy przymusu politycznego, prawnego, ideologicznego, gospodarczego, militarnego i kulturowego państw silniejszych wobec krajów i społeczeństw słabszych" [Mazurczak 2016: 132]. Jan Kieniewicz dodał istotny czynnik kształtowania tego przymusu wobec ludności miejscowej. Kolonializm to „dzieje powstawania zależności i kształtowania się stanu zacofania w systemach społecznych o odmiennej kulturze" [Kieniewicz 1986: 34].

Autor artykułu częściowo nie zgadza się z tezą postawioną przez Jana Kieniewicza, według którego w całym rozrachunku kolonializm ukształtował stan zacofania w społecznościach autochtonicznych. Teza ta, z jednej strony, wynika z poprawnej etycznie oceny zjawiska, jakim był kolonializm na przestrzeni dziejów, jednak stwierdzenie to generalizuje wszelkie przejawy tego systemu, zwłaszcza te, które mogły stanowić pozytywne źródło rozwoju odmiennych kulturowo społeczności rdzennych.

Celem artykułu jest próba ukazania, na ile duńska polityka kolonialna na Grenlandii umożliwiła ukształtowanie się lokalnych struktur społeczno-politycznych, wśród których nadrzędne miejsce zajmowała ludność autochtoniczna. Jest to również próba określenia tego, na ile był to proces skierowany na pozyskanie czynnika miejscowego do rozwijania modelu rządów pośrednich i jednocześnie sprzyjających władzy kolonialnej, a na ile był to świadomy etap racjonalnego przygotowania społeczności rdzennej do ewentualnego i samodzielnego rządzenia wyspą w nieokreślonym czasie. Czy może był to plan pozbawiony zimnej kalkulacji ze strony władz kolonialnych? Jest to także próba przeanalizowania radykalnej opinii autora, czy obrany kurs odgórnej emancypacji umożliwił wyjście Inuitów ze społecznego zacofania. Istotna będzie odpowiedź na postawione pytania badawcze:

1. Jaki był stosunek władz kolonialnych do tradycyjnej struktury organizacji społeczeństwa rdzennych Inuitów?
2. Jakie motywacje przyświecały zarządcom kolonialnym w inicjacji procesów emancypacyjnych na Grenlandii?
3. W jakim stopniu zainicjowanie procesów emancypacyjnych w XIX wieku w Grenlandii umożliwiło niemal sto lat później wdrożenie planu mobilizacji politycznej ukierunkowanej na samostanowienie Inuitów?

Szukając odpowiedzi na powyższe pytania, autor skorzystał przede wszystkim z analizy źródeł tekstowych, analizy historycznej, wykorzystując narzędzia analizy instytucjonalnej ówczesnych struktur organizacyjnych władzy w Grenlandii. Nieodzownym elementem była wnikliwa analiza aktów prawnych, które dotyczyły rozwoju społeczno-politycznego rdzennej ludności Grenlandii na przestrzeni kolonialnych dziejów.

Na podstawie określonych w artykule metod oraz wskazanych pytań badawczych autor zaproponował następującą tezę: duńska polityka kolonialna pomimo stosowania opresyjnych przejawów nadużyć względem rdzennej populacji Grenlandii umożliwiła jej stopniowy rozwój społeczno-polityczny przez proces odgórnie zainicjowanej emancypacji politycznej.

Dodatkowo proces ten był historycznym wstępem do gwałtowniejszego zrywu społeczno-politycznego Inuitów z przełomu lat 1960–1970, który ostatecznie umożliwił Grenlandii uzyskanie autonomii politycznej.

Emancypacja to zjawisko uwolnienia jednostek lub grup społecznych od zależności innych. Rozumiana jest również jako usamodzielnienie czy wyswobodzenie spod ucisku [Kowalczyk 2005: 70]. W teorii zjawisko to powinno zachodzić w sposób naturalny, z uwzględnieniem zewnętrznych bodźców, które umożliwiły inicjację tego procesu. W kontekście zmian w grenlandzkim układzie: władza kolonialna – społeczność rdzenna, możemy mówić wyłącznie o procesie sztucznym, ukształtowanym w procesie decyzyjnym.

Niewielu autorów podejmuje trudne kwestie kolonializmu na Grenlandii, w szczególności procesów, które umożliwiły ewolucję roli społeczno-politycznej Inuitów, a w konsekwencji utorowały drogę do samostanowienia. Kwestie te ukazuje wyłącznie literatura zagraniczna. Wśród specjalistów w tej dziedzinie należy wyróżnić badaczy duńskich. Są to: Finn Gad [1984], Søren Forchhammer [2001], Grete Rendal [2006], Axel Kjaer Sørensen [2006] oraz Jørgen Viemose [1976].

Literatura polska jest uboga w badania na temat kolonializmu duńskiego na Grenlandii. Pobieżnie analizuje je m.in. Magdalena Tomala [2016: 62–83] oraz Tomasz Gmerek [2013].

SPECYFIKA DUŃSKIEGO KOLONIALIZMU W GRENLANDII

1. Rys historyczny. Geneza faktycznych wpływów duńskich na obszarze Północnego Atlantyku sięga czasów rozpadu unii kalmarskiej w 1523 roku. Za jej główną przyczynę podaje się duński imperializm. Spowodował on opuszczenie wspólnoty w pierwszej kolejności przez Szwecję. Wyspiarskie posiadłości na obszarze północnego Atlantyku od setek lat należały do norweskich wikingów, które na mocy unii obu nordyckich królestw w 1523 roku przeszły również w posiadanie Królestwa Danii. Z powodów klimatycznych obszary te jednak przez długi okres pozostawały poza bezpośrednim oddziaływaniem państw nordyckich.

Początki wpływów duńskich w Grenlandii datuje się na rok 1721, kiedy to na wyspę dotarła duńsko-norweska ekspedycja poszukiwawcza. Jej głównym celem było znalezienie potomków nordyckich kolonizatorów z X wieku (ich więzi z kontynentem zostały przerwane na skutek ochłodzenia klimatu).W zastępstwie tego na wyspie spotkano inną grupę etniczną – Inuitów, których koloniści nazwali Eskimosami.

Kolonializm duńsko-norweski na Grenlandii przetrwał niecałe sto lat. Jego schyłek nastąpił na skutek traktatu kilońskiego w 1814 roku, który skończył wojny napoleońskie na obszarze skandynawskim. Wszelkie posiadłości kolonialne zlikwidowanego Królestwa Danii i Norwegii przeszły wyłączne w posiadanie Danii. Mowa tutaj nie tylko o Grenlandii, ale także o Islandii i Wyspach Owczych [Czapliński 1982: 330–335].

W 1917 roku suwerenność nad duńskimi koloniami została uznana przez Stany Zjednoczone Ameryki, natomiast na początku lat 30. XX wieku, wskutek norweskich pretensji do swoich byłych posiadłości, rząd duński skierował sprawę do Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej, który miał zbadać tę sprawę. Żądania Norwegii okazały się bezpodstawne [Tomala 2016: 67].

Okres II wojny światowej, w tym okupacja Danii w latach 1940–1944 przez hitlerowskie Niemcy i przerwanie więzi Królestwa z koloniami, spowodowały, że w części z nich powstały ruchy secesjonistyczne. Tak było w Islandii, która w 1940 roku ogłosiła niepodległość, oraz na Wyspach Owczych, które uzyskały od Danii szerokie uprawnienia autonomiczne dopiero w 1948 roku. Grenlandia pozostała posiadłością kolonialną Danii aż do 1953 roku.

Proces dekolonizacji świata zapoczątkowany na forum ONZ na początku lat 50. XX wieku spowodował, że Dania w obawie przed uznaniem jej na płaszczyźnie międzynarodowej za imperium kolonialne włączyła obszar Grenlandii i jej rdzenną społeczność w obręb Królestwa, unikając napiętnowania.

2. Stosunek duńskiej władzy kolonialnej wobec Inuitów. Relacja pomiędzy obiema odmiennymi wobec siebie grupami etnicznymi przez okres niemal 230 lat przejawiała się w paternalizmie. Przeważnie jest to symptomat użycia władzy w stosunku do społeczeństwa danego państwa, który ma na celu ochronę danej grupy społecznej przed możliwym wyrządzeniem krzywdy samym sobie bądź przyczynienia się do jej rozwoju [Kornobis 2008: 404]. Zazwyczaj ceną za takie działania jest utrata przez grupę społeczną podmiotowej wolności i możliwości decydowania o sobie. Aby lepiej zrozumieć tę relację, należy odwołać się do etymologicznego znaczenia tego pojęcia. Paternalizm wywodzi się z łaciny od wyrażenia *pater familias*, co oznacza „ojciec" bądź „głowa rodziny" [Krzyszycha 2001: 280]. Wzorzec ten został przeniesiony do życia politycznego właśnie ze sfery rodzinnej, w której paternalizm oznacza niepodważalną dominującą pozycję „dobrego ojca", troszczącego się o każdego członka rodziny (w sposób absolutny) w zamian za posłuszeństwo i lojalność. Oznaką stosowania tej polityki rządzenia były wszelkie interwencje administracji kolonialnej w tradycyjny styl życia Inuitów [Wiśniewska 2018: 51].

Jednym z najpoważniejszych działań władzy duńskiej godzących w przedkolonialną organizację życia społecznego Inuitów był przymusowy proces nawracania autochtonów na konfesje najeźdźców. Opór Inuitów w przyjęciu obcej wiary był spowodowany próbą ochrony systemu wierzeń. Inuici w swej przedkolonialnej historii utrzymywali swój własny system wierzeń – angakkuuniq – skojarzony z animizmem [Szacoń-Wójcik 2013]. Oznaczało to, że wszystkie ożywione i nieoży-

wione elementy świata posiadają ducha. Często podczas rytuałów wykorzystywano artefakty religijnego kultu – tupilaki (figurki wykonane z kości i sierści zwierząt). Praktyki te były tłamszone przez misjonarzy, co w konsekwencji przyczyniło się do delegalizacji tego kultu.

Koloniści pod przymusem narzucali Inuitom konfesję protestancką. Obowiązywały nakazy udziału w nabożeństwach i modlitwach. Odstępstwo od norm przyjętych przez administrację było określane karami cielesnymi i pieniężnymi wobec tubylców.

Inuici chronili również tradycyjne praktyki funkcjonowania w społeczności, które były skojarzone z rdzenną religią. Były to m.in. poligamia (tradycyjna forma grenlandzkich małżeństw) oraz zintensyfikowana rozwiązłość płciowa.

Poligamia w społeczeństwie grenlandzkim spełniała ważną rolę demograficzną, gdyż umożliwiała nadwyżce kobiet doświadczyć macierzyństwa. W Grenlandii od wieków problemem w tej materii był niezrównoważony rozkład płci wśród społeczeństwa w wieku produkcyjnym [Marquard 2002: 53]. Problem wynikał z deficytu mężczyzn, który spowodowany był ich aktywnością zawodową. Społeczność inuicka w głównej mierze utrzymywała się z działalności myśliwsko-zbierackiej. Wyłącznie do obowiązków mężczyzn należało zapewnienie pożywienia dla całej osady. Bolączką było to, że ten rodzaj aktywności w konsekwencji niósł największą śmiertelność wśród jej wykonawców. Chrześcijańscy misjonarze uważali poligamię za pogańską praktykę niezgodną z filarami wiary katolickiej. Byli jej zagorzałymi przeciwnikami i likwidatorami [Toft 2017: 1–2].

Podczas gdy misjonarze starali się przynieść oświecenie i cywilizację na wyspę, koloniści ze spółki handlowej dążyli do zmaksymalizowania zysków z eksploatowania naturalnych zasobów Grenlandii. Administracji kolonialnej zależało na pozyskaniu cennych dóbr, takich jak tłuszcz ze ssaków morskich, futra z lisów, niedźwiedzi i skóry z fok. Koloniści już wtedy znakomicie zdawali sobie sprawę, iż użycie siły przymusu wobec rdzennej ludności może być bronią obosieczną do stworzenia przyszłych relacji (obawiano się powstania Inuitów przeciwko władzy kolonialnej). Zdecydowano zmobilizować Inuitów do pracy na rzecz Królestwa Danii przez zagwarantowanie im zabezpieczenia kulturowego ich tradycyjnych praktyk łowieckich przed obcą ingerencją z zewnątrz.

W ramach nowego porządku gospodarczo-społecznego wprowadzonego przez kolonistów istotna była reorganizacja podziału pracy Inuitów. Myśliwi zostali sklasyfikowani ze względu na styl łowiectwa oraz zasoby, które im to umożliwiały. Produktywni i biegli w praktyce łowieckiej byli ci myśliwi, którzy polowali na ssaki morskie. Ponadto musieli posiadać narzędzia niezbędne do polowania, m.in. kajaki, zaprzęgi psów polarnych czy niewielkie łodzie. Istotna była również sytuacja rodzinna myśliwego. Jej posiadanie oraz wielkość wpływały na postrzeganie myśliwego jako postaci ucieleśnienia tradycyjnej kultury grenlandzkiej. Ci natomiast, którzy polowali na ssaki morskie, ale nie posiadali rodzin czy potrzebnego sprzętu albo też zajmowali się inną gałęzią łowiectwa – rybołówstwem – byli postrzegani jako „mniej grenlandzcy" [Arnfred, Pedersen 2015: 288]. Co więcej, faworyzowanie

przez myśliwych „tradycyjnych" w zamyśle technik łowiectwa było bonifikowane przez administrację kolonialną. Uzdolnieni myśliwi dostawali zapłatę za poniesione działania. Ci, którzy wykazali się mniejszymi umiejętnościami, uzyskiwali gorsze wynagrodzenie.

Polityka podziału pracy na podstawie hierarchii płci uderzyła szczególnie w podstawy życia kobiet. One już nie zajmowały się produkcją w domu. Ich umiejętności stały się zbędne. Spełniały jedynie funkcje żon i matek. Gospodarstwa domowe stały się zależne wyłącznie od dochodów pieniężnych. Kobiety były zatrudniane najczęściej jako gospodynie domowe (kiffat) w domach duńskich na wyspie (nieliczne mogły uzyskać wykształcenie położnej). Narzucono im hierarchię płci, osadzoną na głębokiej europejskiej koncepcji androcentryzmu. Jest to koncepcja relacji na linii kobieta–mężczyzna charakteryzująca się silnie zdominowaną pozycją mężczyzny w rodzinie, jak również w społeczeństwie.

Najbardziej agresywną polityką wprowadzoną przez duński kolonializm na Grenlandii był system kategoryzacji Inuitów zajmujących się łowiectwem. Raz w roku w danej wiosce miała miejsce publiczna manifestacja. W ten sposób władza kolonialna ogłaszała rankingi, w których klasyfikowano Inuitów pod względem zasobów, jakie udało im się złowić w ciągu ostatniego roku. Dla najlepszych przewidywano dodatkowe premie.

Z jednej strony miało to być mobilizujące dla myśliwych niezainteresowanych tą frakcją gospodarki narodowej. Z drugiej strony nie przewidziano efektów, jakie wpłynęły na gorszych pod względem zasobności Inuitów. Dyskryminacja na tym polu przyczyniała się do problemów społecznych. Często myśliwi z końców rankingów prowadzili samotny tryb życia, popadając w nałogi alkoholowe.

Pomimo iż Duńczycy charakteryzowali się dosyć łagodnym nastawieniem względem rdzennej ludności kolonii, nie uchronili się od popełnienia kilku istotnych błędów, które przyczyniły się do reorganizacji ich tradycyjnego życia społeczno-politycznego.

3. Organizacja administracji kolonialnej na wyspie. Od samego początku pełna administracja nad wyspą wchodziła w zakres obowiązków duńskich konsorcjów handlowych. Pierwsze lata funkcjonowania misji duńskiej na Grenlandii nie należały do stabilnych. Prywatne konsorcja handlowe upadały. W 1731 roku konieczne stało się zamknięcie handlu na Grenlandii z powodu braku rentowności stacji misyjnej i handlowej. W 1734 roku ponownie uruchomiono transfer handlowy na Grenlandii, ale z braku pomysłu na organizację misji administracja przechodziła z rąk do rąk.

W 1776 roku korona duńska znacjonalizowała handel na Grenlandii przez stworzenie państwowej spółki handlowej pod nazwą Grenlandzki Departament Handlu (Den Kongelige Grønlandske Handel, dalej: KGH). Administracja, czyli: organizacja życia społecznego, kontrola funkcjonowania zakładów produkcyjnych czy ograniczenia dostępu dla obcych flot do wyspy, należała odtąd do zadań spółki państwowej. Misja podlegała kontroli królewskiej ze strony dwóch inspektoratów stworzonych

na wyspie [Andersen 1979: 10]. Były to: inspektorat północy z siedzibą w stacji Godhavn (obecnie miejscowość Qeqertarsuaq) oraz inspektorat południowy z siedzibą w Godthab (Nuuk) [Viemose 1976: 35]. Instytucją zarządzali inspektorzy, którzy byli najwyższymi urzędnikami na Grenlandii, bezpośrednio odpowiedzialnymi przed królem [Kjaer-Sørensen 1983: 16].

Inuici byli rozproszeni geograficznie, głównie na zachodnim wybrzeżu wyspy w powstałych koloniach i osadach. Pierwotnie powstało 12 okręgów, którymi każdorazowo kierował inny zarządca (w szczególności był on odpowiedzialny za handel i administrację). Grenlandia Północna została podzielona na 7 okręgów, natomiast Grenlandia Południowa na 5 okręgów. Prawodawstwo kolonialne działające na podstawie Instrukcji handlowych z 1782 roku dotyczyło w takim samym stopniu kolonistów, jak i rdzennych mieszkańców wyspy. Określały one:

1) zasady, jakie mają obowiązywać w relacjach pomiędzy dwiema różnymi grupami etnicznymi (Duńczykami a Inuitami);
2) ograniczenia, jakie mają funkcjonować w kontaktach Inuitów z obcymi grupami etnicznymi;
3) kary, jakie mają być stosowane wobec Inuitów w przypadku dopuszczenia się jednego z czynów zabronionych przeciwko Duńczykom [Forchhammer 2001: 39–40].

Prawodawstwo kolonialne w Grenlandii pozostawiało Inuitów samym sobie. Nie istniały żadne oficjalnie ustanowione instytucje reprezentujące interes rdzennych mieszkańców Grenlandii, chociażby na szczeblu lokalnym.

UWARUNKOWANIA ROZWOJU STRUKTUR WŁADZY LOKALNEJ W GRENLANDII

Do najważniejszych przyczyn powstania pierwszych instytucji władzy lokalnej w Grenlandii należy zaliczyć po pierwsze uwarunkowania polityczne – koniec rządów absolutnych w Danii. Uchwalenie konstytucji ograniczyło w istotny sposób władze monarszą w Danii, umożliwiając rozwój życia społecznego, tym samym również parlamentaryzmu. Zmiany dotknęły również administrację kolonialną w Grenlandii. Grenlandzki Departament Handlu przestał podlegać bezpośrednio królowi, a stał się jednostką zwierzchnią Ministerstwu Spraw Wewnętrznych [Petersen 1991: 58]. W ten sposób zyskał nowe kompetencje w zakresie zarządzania kolonią.

Nie mniej istotnym czynnikiem o charakterze politycznym była zmiana kierunku administracji koloniami w ówczesnym świecie. Dotychczasowy system opierał się w głównej mierze na sprawowaniu władzy w koloniach przez urzędników, polityków czy wojskowych przysyłanych bezpośrednio z metropolii. Był to system podatny na działanie wielu negatywnych zmiennych. Często kolonie były oddalone od metropolii o tysiące kilometrów, przez co efektywne rządzenie nie było możliwe. Ponadto ograniczona była również funkcjonalna rotacja bezpośrednich przedstawicieli władzy, zwłaszcza gdy bazowała ona na transporcie morskim. W II połowie XIX

wieku m.in. w koloniach brytyjskich zapoczątkowano rozwój trendu decentralizacji władzy. Opierało się to na systemie rządów pośrednich, czyli takich, które zakładały przekazanie całkowitych lub części uprawnień administracyjnych lokalnej społeczności [Kłosowicz 2014: 20].

Po drugie, uwarunkowania ekonomiczne – zmiana wewnętrznej polityki fiskalnej w kolonii grenlandzkiej. Zmiany, które dotknęły sferę handlową na wyspie, dotyczyły przekształceń w sferze płatniczej. Dotychczasowy system płatności w Grenlandii bazował na barterze. Przedstawiciele Grenlandzkiego Departamentu Handlu w relacjach handlowych z miejscowymi zwykle płacili dobrami luksusowymi (od towarów konsumpcyjnych po alkohol i wyroby tytoniowe) w zamian za dobra produkcji własnej (skóry z fok, niedźwiedzi czy olej z wątrób ssaków morskich). Ów system utrwalił szkodliwe postrzeganie Inuitów przez Duńczyków w kategoriach zdemoralizowanych ludzi przez europejskie używki. Spotykane były sytuacje tego rodzaju, iż ludność potrafiła sprzedać za alkohol wszelkie dobra codziennego użytku, takie jak narzędzia, skóry, odzież, odkładane na zimę surowe mięso [Lidedaard 1991: 140]. Powodowało to wśród rdzennej populacji rozgoryczenie, ubóstwo i brak szacunku do samego siebie. Załamał się tradycyjny porządek społeczny. Pieniądz miał umożliwić, przynajmniej w założeniu, polepszenie warunków bytowych. Niektóre produkty, takie jak wyroby alkoholowe czy tytoniowe, pozostały w zawyżonych cenach. Ponadto zmiana środka płatniczego umożliwiła również ustanowienie dodatkowego źródła zysku z produktów importowanych na wyspę (działalność kolonialna była utrzymywana wyłącznie ze sprzedaży towarów luksusowych pochodzących z Grenlandii w krajach europejskich, koszty obsługi biurokratycznej działalności kolonialnej z roku na rok wzrastały, zatem zasadne było wprowadzenie pieniądza jako częściowej rekompensaty za poniesione straty).

Po trzecie, uwarunkowania społeczne – próba zapoczątkowania rozwoju instytucji samorządowych. Do końca XVIII wieku administracja nad rdzenną ludnością zasadniczo polegała na łagodzeniu zjawiska ubóstwa i częściowym wymierzaniu sprawiedliwości za czyny zabronione. Niezaprzeczalnie była ona związana z misją handlową. Królewscy inspektorzy na początku nie sprawowali władzy nad miejscową populacją Inuitów. Do ich obowiązków należało stanie na straży porządku publicznego w kolonii czy kontrola łowisk przed zagranicznymi statkami wielorybniczymi. Właściwa zmiana tej postawy przyszła wraz z osobą królewskiego inspektora Grenlandii Południowej – Hinricha Rinka. Ów polityk na początku lat 50. XIX wieku na podstawie własnych badań i obserwacji doszedł do wniosku, iż Inuici powinni móc lokalnie zarządzać swoim społeczeństwem [Rink 1882: 95]. Było to sprzeczne z poglądem duńskich decydentów politycznych chociażby w Grenlandzkim Departamencie Handlu, iż Inuici byli zbyt niedojrzali i prymitywni, aby móc im powierzyć duży zakres odpowiedzialności za własne sprawy. Hinrich Rink posunął się do stwierdzenia, że dotychczasowa duńska polityka kolonialna stosowana wobec Inuitów wyrządziła więcej szkód aniżeli pożytku [Rink 1882: 8]. W głównej mierze chodziło o wspomnianą politykę handlową opartą na barterze [Oldendow 1936: 39].

Ograniczenie ubóstwa wśród rdzennej ludności niewątpliwie zależało najpierw od doraźnej pomocy organizowanej przez administrację kolonialną, jednak w perspektywie długoterminowej stała pomoc państwa była ekonomicznie nie do zaakceptowania. Wykreowałaby społeczeństwo roszczeniowe.

ETAP 1 – WPROWADZENIE RAD (*FORSTANDERSKABET*)

1. Geneza. W 1856 roku Hinrich Rink wraz z Samuelem Kleinshmitdem (morawskim misjonarzem) i Carlem Janssenem (dyrektorem kolegium nauczycielskiego w Gothab) oraz lekarzem Lindorffem złożyli w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Królestwa Danii propozycję ustanowienia sytemu rad w obu częściach Grenlandii [Karlsson 2008: 31]. Według projektu, funkcjonowanie instytucji miało być oparte na działaniach z jednej strony administracji kolonialnej złożonej z przedstawicieli władzy, duchowieństwa, handlu i nauki, a z drugiej zaś strony na przedstawicielach profesji łowieckiej, których pozycja w rdzennym społeczeństwie nigdy nie była kwestionowana. Wnioskodawcy mieli dogłębną wiedzę na temat sytuacji panującej ówcześnie na Grenlandii i byli zaangażowani w kwestie jej poprawy. Początkowo inicjatywa została odrzucona przez duńskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Jednak w roku następnym zgodzono się na ustanowienie pierwszych próbnych rad lokalnych w okręgach Grenlandii Południowej. Formalne ustanowienie instytucji nastąpiło w 1962 roku dla Grenlandii Południowej, a rok później dla Grenlandii Północnej. Funkcjonowanie rad zostało oparte na przepisach prawa dwóch dokumentów:

1) postanowień wstępnych wydanych przez duński Inspektorat Grenlandii Południowej w dniu 7 maja 1862 roku [Denmark Inspectorate for Sydgrönland 1862: 4–22];
2) rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Królestwa Danii z dnia 31 stycznia 1872 [Foreløbige Bestemmelser om Grønlændernes Kasseog for standerskaberne i Grønlandaf 31. Januar 1872].

2. Nazewnictwo. W literaturze przedmiotu instytucja *forstanderskabet* nie posiada oficjalnego tłumaczenia na język polski, które ujednoliciłoby przekaz. Wyrażenie to jest zbitkiem dwóch duńskich słów: *forstander* oznaczające „dyrektor", „zarządca"; oraz słowa *skabet* tłumaczonego jako „gabinet" [Hald 2013: 692, 893]. W wolnym tłumaczeniu wyrażenie *forstanderskabet* oznaczałoby „gabinet dyrektora/zarządcy". Oczywiście tak przetłumaczone pojęcie nie jest w stanie zdefiniować zagadnienia w sposób należyty. Zawiera jednak informacje na temat jego genezy. Otóż bezsprzecznie nawiązuje do wskazanego już pomysłodawcy utworzenia instytucji – Hinricha Rinka, który był inspektorem (głównym zarządcą) Grenlandii Południowej. Z kolei wątpliwości w zakresie poprawnego nazewnictwa wskazanego terminu dostarcza literatura anglosaska. Wyrażenie to jest określane przez różnorodne terminy: *a local board* [Stærmose-Hardt 2018: 34]; *principal councils* [Jensen 1992: 13]; *corporate body*, *council* [Rud 2006: 520]. Wskazane terminy językowo i znacze-

niowo odnoszą się do instytucji zwanej radą, czyli zespołu ludzi wybranych przez pewną grupę społeczną lub wyznaczonych przez władzę, a podejmującej decyzje lub wydającej opinie w pewnych sprawach [Dubisz 2008: 870]. Na tej podstawie termin *forstanderskabet* można powiązać z instytucją rad.

3. Organizacja instytucji. Reforma pod postacią rad ustanowiła miejscowe zarządy w każdym okręgu kolonialnym. Zgodnie z podziałem administracyjnym Grenlandii, w Inspektoracie Grenlandii Północnej funkcjonowało 7 rad lokalnych, natomiast w Inspektoracie Grenlandii Południowej było ich 5 [Schultz-Lorentzen 1906: 514].

Rady składały się z członków stałych – przedstawicieli administracji kolonialnej danego okręgu (na czele hierarchii rady stała osoba duchowna, następni w kolejce byli przedstawiciele Grenlandzkiego Departamentu Handlu i lekarz) oraz z rotacyjnego składu wewnętrznej instytucji – paarsisut [Denmark Inspectorate for Sydgrönland 1862: 5].

Urząd paarsisut był instytucją hybrydową. Z jednej strony posiadał uprawnienia z zakresu działań policji oraz sądu (stanie na straży porządku publicznego) [Petersen 1991: 130], natomiast z drugiej strony był odpowiedzialny za dystrybucję pomocy społecznej. Paarsisut można określić jako urząd oddelegowanych funkcjonariuszy publicznych. Samo słowo *paarsisut* oznacza w języku grenlandzkim „strażników" [Peteresen, Mortensen 1999: 18]. Byli oni zobowiązani do przekazywania informacji od władz państwowych oraz decyzji z posiedzeń Rady ludności z okręgu, którego reprezentowali. Urząd ten stanowił swego rodzaju łącznik pomiędzy naczelnymi przedstawicielami władzy a rdzennym społeczeństwem Inuitów.

Kadencja urzędu paarsisut trwała 3 lata. Skład osobowy wynosił 12 osób. Przyszli członkowie paarsisut byli kwalifikowani na podstawie jednoznacznie określonych wytycznych. Po pierwsze, wybierano wyłącznie mężczyzn biegłych w profesji łowiectwa. Grenlandzki Departament Handlu corocznie publikował w danym okręgu kolonialnym listę najproduktywniejszych myśliwych okręgu. Wykaz powstawał na bazie ilości transakcji kupna-sprzedaży owoców pracy myśliwych, przeprowadzanych przez przedstawicieli spółki handlowej a Inuitami. Innymi słowy prowadzony rejestr osobowy był podstawą kwalifikacji na urząd paarsisut [Denmark Inspectorate for Sydgrönland 1862: 6–7]. Po drugie, istotnym obwarowaniem było spełnienie standardów moralnych, takich jak wymóg o niekaralności czy obnoszenie się prawidłową postawą moralną w społeczeństwie. Wytyczne te, jak podkreślił Søren Forchhammer, były swego rodzaju kluczem do pozyskania posłusznej klasy społecznej, podporządkowanej zwierzchniej władzy kolonialnej [Forchhammer 2001: 48–49].

Paarsisoq (liczba pojedyncza od *paarsisut*) był przedstawicielem z jednej strony naczelnej władzy kolonialnej w terenie, a z drugiej reprezentował interes rdzennej populacji danego okręgu. Paarsisoq mógł wnioskować na forum rad lokalnych o rozpatrzenie wniosków, skarg, zapytań zwykłych ludzi. Posiedzenia rad odbywały się 2 razy w roku (raz jesienią i raz wiosną) [Foreløbige Bestemmelser om… 1872: § 5].

4. Działalność. Funkcjonowanie rad lokalnych skupiało się wokół dwóch filarów. Pierwszy dotyczył świadczenia szeroko pojętej pomocy społecznej, m.in. osobom

starszym, wdowom, osobom niepełnosprawnym, sierotom i innym. Podejmowano działania na rzecz walki z ubóstwem i głodem, np. zajmowano się podziałem żywności na okres zimowy tym rodzinom myśliwych, których połów okazał się niewystarczający na przetrwanie zimy. Ponadto rady zajmowały się również dystrybucją środków na zakup sprzętu do polowań dla rybołówstwa, a także przyznawała ona nagrody pieniężne dla najproduktywniejszych myśliwych w skali roku [Harhoff 1993: 97–98].

Drugim filarem było administrowanie wymiarem sprawiedliwości oraz egzekwowanie prawa. Rady zdolne były do wydawania orzeczeń w sprawach cywilnych i karnych, ale tylko wobec rdzennej ludności. Ludność napływową regulowały Instrukcje Królewskie z 1782 roku. Ewentualne kary za złamanie prawa zawierały się wyłącznie w sankcjach finansowych. Oczywiście w indywidualnych przypadkach rady mogły zaproponować dużo cięższą naganę. Posiadały również zadania policyjne w obszarze utrzymania porządku i bezpieczeństwa w danych okręgach [Schultz-Lorentzen 1906: 515].

5. Ocena. Mogłoby się wydawać, iż stworzenie rad lokalnych, w których część składu zajmowała wyróżniona część rdzennej populacji Grenlandii, była odpowiedzią na wszelkie problemy społeczne. Niestety powstały potencjalnie niebezpieczne zagrożenia, m.in. wyszczególnienie w społeczeństwie (które przez tysiąclecia funkcjonowało na zasadach komunizmu pierwotnego) elity społecznej. Różnice pomiędzy bogatymi a biednymi nie zniknęły. Rady wprowadziły co prawda narzędzia pomocy społecznej, jednak zarysował się konflikt pomiędzy nasyconymi władzą i przywilejami funkcjonariuszami paarsisut a zwykłymi ludźmi. Jedna grupa otrzymywała korzyści majątkowe, które podniosły jej wysoki standard życia, druga pozostawała w dalszym ciągu na uboczu społecznym.

Ponadto nierzadko w działalności członków paarsisut przejawiały się postawy odchylenia wobec zasad funkcjonowania urzędu. Dotyczyło to w głównej mierze wymiaru sprawiedliwości i bezpieczeństwa publicznego. Degeneracja wiązała się z posiadaniem przez paarsisut władzy nad innymi. Zdarzały się przypadki m.in. niezgłaszania przestępstw czy niewykonywania kar za wykroczenia. Wynikało to nierzadko z własnego systemu wartości przyjętego przez Inuitów na przestrzeni dziejów aniżeli zakładały to regulacje kolonialne. W większości przypadków funkcjonariusze paarsisut ścigali sprawców kradzieży czy amoralnych zachowań. Natomiast na przestępstwa drobiazgowe typu bluźnierstwo czy drobne kradzieże często przymykano oko [Forchhammer 2001: 54].

Największy problem dotyczył po pierwsze wewnętrznych sprzeczności i konfliktów pomiędzy Grenlandzkim Departamentem Handlu a misją Kościoła ewangelicko-luterańskiego [Viemose 1976: 52].

Jak wspomniano na początku podrozdziału, to KGH był w pierwszej kolejności odpowiedzialny za administrację kolonialną Grenlandii. Zasadniczy problem wynikał z braku rozgraniczenia działalności handlowej od administracji i misji. Misja Kościoła protestanckiego nie podlegała zwierzchnictwu KGH, pomimo że ten zabezpieczał jej ekonomiczne podstawy bytu. Oznaczało to, że obie jednostki były niezależne wo-

bec siebie w prowadzonych działaniach. Zmieniło się to wraz z ustanowieniem rad. W szczególności zmiana była na niekorzyść KGH. Po pierwsze, sytuacja ta wymusiła podporządkowanie się w strukturze rady urzędników Grenlandzkiego Departamentu Handlu nowemu kierownictwu. Na czele hierarchii rad lokalnych stali misjonarze Kościoła ewangelicko-luterańskiego. Druga zmiana dotyczyła przekazania dotychczasowych uprawnień administracji kolonialnej pod egidą KGH z zakresu sfery społecznej, bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości w ręce lokalnej rady.

Zrodziło to spięcia na linii duchowieństwo–administracja handlowa. Konflikty w znacznej mierze dotyczyły prób podporządkowania sobie przez duchownych KGH (w szczególności chodziło o sprawowanie kontroli nad zarządzanymi przez KGH pieniędzmi oraz ich rzetelną płynnością). Pierwsze spięcia dotyczyły ujawnienia przez misjonarza Christiana W. Schultza-Lorentzena błędów w prowadzeniu ksiąg rachunkowych przez KGH. Czynnikiem zaogniającym spór było przekazanie tej sprawy pod kompetencje MSW Królestwa Danii. Sytuacja pogorszyła się na forum rady lokalnej w Gothåb, kiedy paarsisut na czele z przewodniczącym Johannesem Schultz-Lorentzenem blokował inicjatywy urzędników administracji w obrębie budowy nowych przetwórni przemysłowych w regionie [Kjaer-Sørensen 2006: 22].

Należy jednak mieć na uwadze, że podejmowanie decyzji w radach lokalnych było ostatecznie i tak uzależnione od Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Królestwa Danii. Urząd paarsisut nie miał żadnej mocy sprawczej we wnioskowanych przez siebie inicjatywach. Miał on wykonywać określone funkcje wynikające z rozporządzeń ministerialnych i informować administrację o problemach, niedostatkach i zagrożeniach w rdzennym społeczeństwie Inuitów. Dobrze ten stan rzeczy ujął Mathias Storch, teolog z seminarium w Gothåb. Według niego Inuici byli jedynie obserwatorami rozwoju, gdyż nie z ich inicjatywy powstały lokalne rady [Petersen 1991: 143]. Inuici z założenia byli wrogo nastawieni wobec duńskich urzędników. Dlatego też owe instytucje miały wyłącznie pozorne poczucie przewagi wobec KGH.

ETAP 2 – REORGANIZACJA USTROJU TERYTORIALNEGO W GRENLANDII

1. Geneza. Na początku XX wieku opinia publiczna w Danii zaczęła bacznie obserwować sytuację związaną z kwestią Inuitów w Grenlandii. W 1900 roku w duńskich lewicowych środowiskach politycznych słyszalne były głosy sprzeciwu wobec działalności Grenlandzkiego Departamentu Handlu. Krytyka względem KGH wskazywała w głównej mierze na przemoc, ucisk Inuitów oraz dawała jednoznaczne przykłady nadużywania władzy przez protekcjonalne zachowania urzędników KGH [Bro 1993: 126].

Drugim problemem była degeneracja urzędu paarsisut. Jak już zasygnalizowano, urząd paarsisut posiadał niewielką możliwość niezależnego działania w radach. Zaangażowanie w służbę swojemu ludowi, jakie charakteryzowało ich na początku, osłabło [Gad 1984: 226]. Wynikało to z faktu, iż służba uniemożliwiała funkcjonowa-

nie mężczyzn z paarsisut w tradycyjnej pracy myśliwego. Dodatkowym problemem był spadek liczebności fok w wodach basenu Zatoki Disko i Zatoki Melville'a [Viemose 1976: 52]. Brak posiadania realnego wpływu Inuitów na bieg spraw w radach lokalnych oraz uniemożliwienie działalności myśliwskiej powodowały zanik ambicji politycznych wśród miejscowych.

Wobec zaistniałych problemów w Folketingu utworzono specjalną komisję, która miała stworzyć projekt reformy reorganizującej ówczesny system rządów terytorialnych w Grenlandii.

Przede wszystkim dokonano reformy w obrębie podziału administracyjnego wyspy oraz ustroju terytorialnego. Ustawą o zarządzaniu kolonialnym w Grenlandii z 27 maja 1908 roku wprowadzono:

1) system władzy publicznej opartej na dwupoziomowym wybieralnym samorządzie regionalnym (Rady Krajowe – Landsraad) i gminnym (Rady Gmin – Kommuneraad), w miejsce istniejących dotychczas instytucji Rad – forstanderskabet;
2) większą liczbę gmin z 13 do 62 jednostek, zachowując jednocześnie podział administracyjny na Grenlandię Południową i Północną. Część południowa wyspy zyskała 36 gmin, północna z kolei 26 [Lov nr 139-1908 om styrelseaf kolonierne i Grønlandaf 27 Mai 1908: §1].

2. Rady Gmin: a) organizacja instytucji. Instytucja Rad (forstanderskabet) na przestrzeni lat 1862/63–1908, pomimo zaistnienia mankamentów w niektórych dziedzinach zarządzania na szczeblu lokalnym, w całym rozrachunku spełniała postawione jej wymagania. Dlatego też rady gmin przejęły ich zakres obowiązków. Zmianom uległy zasady organizacji struktur czy przepisy dotyczące wyborów.

W przeciwieństwie do rad członkowie rad gmin byli wybierani w wyborach bezpośrednich w miejscach zamieszkania w każdej z gmin. Oznaczało to, iż Inuici zyskali czynne i bierne prawo wyborcze (ale tylko na szczeblu gminnym). Jednakże w przepisach prawnych nie ma jednoznacznego określenia, czy prawa wyborcze przysługiwały każdej z płci. O ile w przypadku biernego prawa wyborczego nie ma wątpliwości, że dotyczy wszystkich mieszkańców Grenlandii[1] [Lov nr 139-1908…: §5], o tyle w przypadku czynnego prawa wyborczego nie ma takiego potwierdzenia.

Skład osobowy instytucji został ustalony na trzy osoby. Jednak wybieralny skład był często zależny od warunków środowiskowych. Jeżeli w danej gminie istniała tylko jedna osada, to wszystkie trzy miejsca mogły zostać obsadzone przez mieszkańców jednej wioski. Problem pojawiał się wtedy, gdy w danej gminie istniały 2 lub więcej osad. W takim wypadku osada, która miała największą liczbę ludności, tym samym uzyskiwała możliwość obsadzenia dwóch miejsc. Oczywiście przepisy rozporządzenia z 1908 roku umożliwiły również kandydowanie czy nadzwyczajne powoływanie duń-

[1] § 5 „Dla każdej gminy utworzona zostaje rada, której członkowie są wybierani co cztery lata przez i wśród wszystkich mieszkańców Grenlandii z równymi prawami do głosowania dla wszystkich uprawnionych wyborców [tłum. J.B.]" [Lov nr 139-1908…: § 5].

skich mieszkańców Grenlandii na członków rad gmin [Anordning vedrørende de grønlandske Kommuneraad af 18 Mai 1908: § 1–5]. Członkowie rad gmin byli wybierani na czteroletnią kadencję. Minimalny wiek uprawniający do kandydowania ustalono na 25 lat. Kandydatury zatwierdzał przewodniczący danego okręgu wyborczego. W dniu elekcji wyborcy indywidualnie zgłaszali (drogą ustną) urzędnikowi wyborczemu, kogo chcą wybrać na stanowisko radnego. Informacje te były zbierane i zapisywane na liście. Po skończonym głosowaniu podliczano zwrócone głosy. Osoby uznane za wybranych spotykały się na najbliższym posiedzeniu rady gminy, gdzie stary skład instytucji musiał dokonać zatwierdzenia bądź odrzucenia przekazanych wyników. Do tego czasu możliwe było składanie skarg wyborczych. Wszystkie decyzje zapisywane były w protokołach i odsyłane do inspektoratu. Zatwierdzenie wyników wyborów wymagało zwykłej większości składu rady gminy [Anordning vedrørende de…: §9–13].

Na czele rady gminy stał przewodniczący, który był wybierany spośród jej składu osobowego. Na cele wewnętrzne, jak również zewnętrzne działalności instytucji finansowanie szło ze skarbu gminy, pod nadzorem inspektora.

b) działalność. Rady gminne przejęły większość zadań, które dotychczas realizowały urzędy paarsisut. Były nimi zadania szeroko rozumianej pomocy społecznej, ochrona zdrowia, ale też zarządzanie budżetem gminy czy zadania z zakresu utrzymania porządku publicznego [Lov nr 139-1908…: §5–7]. W zakresie swych kompetencji rady gmin posiadały możliwość decydowania na swoim obszarze o wszystkich sprawach cywilnych, spadkowych, ale wyłącznie wobec osób podlegających prawu grenlandzkiemu. Obywatele duńscy mieszkający w Grenlandii w sprawach cywilnych i spadkowych podlegali pod urząd inspektora królewskiego, który był najwyższym przedstawicielem władzy kolonialnej na wyspie. Jednakże duńscy mieszkańcy wyspy zostali zobligowani do przestrzegania statutów wydanych przez rady gmin czy poszanowania istniejącego w ich ramach porządku prawnego [Lov nr 139-1908…: § 17, 21]. Oznaczało to, że wszyscy bez względu na narodowość są równi wobec prawa. Rady gmin posiadały również częściowe uprawnienia w zakresie postępowań karnych. Jednakże dotyczyło to tylko wykroczeń nisko kryminogennych. Większą moc w tym zakresie miał nowo powstały sąd mieszany, złożony z członków rad gmin oraz przedstawicieli naczelnej władzy państwowej na wyspie [Lov nr 139-1908 …: § 18].

3. Rady Krajowe: a) organizacja instytucji. Duńscy ustawodawcy kolonialni, tworząc quasi-parlamentarne instytucje na poziomie regionalnym w Grenlandii, chcieli wznieść tubylców na wyższy poziom samorządności niż dotychczas. Jednakże brakowało instytucji pośredniczącej pomiędzy rządem w Danii a ludnością rodzimą. Oczywiście istniał organ inspektora królewskiego (najwyższa instytucja przedstawicielska Korony Duńskiej na wyspie), jednak nie zawsze spełniał on oczekiwania decydentów politycznych w Danii. Obawiano się jednostek, które mogą zahamować[2] dotychczasowy rozwój społeczny [Vibaek 1910: 240]. Uprawnienia,

[2] Nie zawsze królewscy inspektorzy w Grenlandii mieli dobre intencje w takim stopniu jak chociażby osoba Hinricha Rinka. Zdarzały się jednostki o zupełnie przeciwstawnym podejściu do rzeczywistości.

jakie otrzymywał na podstawie choćby ustawy z 1908 roku, umożliwiały mu w razie potrzeby podejmowanie takich środków, jakich mogą wymagać żywotne interesy ludności Grenlandii [Lov nr 139-1908…: §4]. Dlatego też zdecydowano się na stworzenie instytucji pośredniczących, które w swoich szeregach byłyby złożone (przynajmniej w teorii) z większości rdzennych mieszkańców wyspy. Tymi instytucjami były Rady Krajowe.

Zgodnie z nowym podziałem administracyjnym, powstały dwie takie instytucje (jedna dla południowej części wyspy, druga dla północnej). Najważniejsza różnica pomiędzy obiema Radami Krajowymi a radami gminy dotyczyła prawa wyborczego. Członkowie Rady Krajowej, zgodnie z ustawą, byli wybierani przez członków rad gminy [Lov nr 139-1908…: §9]. Oznaczało to, iż bierne prawo wyborcze przysługuje nielicznym i co za tym idzie, wyłącznie wpływowym mieszkańcom wyspy wykonującym służbę publiczną. Z kolei czynne prawo wyborcze w teorii przysługiwało każdemu mężczyźnie bez względu na jego pozycję społeczną [Anordning vedrørende de…: §5]. Jednakże kandydaci na radnych mogli być zgłaszani wyłącznie przez członków rad gmin, co rodziło obawy o elitarność instytucji. Stan osobowy Rad Krajowych został ustalony na 12 osób [*Lov nr 139-1908…:* §10]. Minimalny wiek kandydatów na radnych był określony na poziomie 25. roku życia. Dominował brak jasnych wytycznych względem praw kobiet do czynnego, jak również biernego prawa wyborczego. Jednak domniemuje się, że wskazane uprawnienia przysługiwały wyłącznie mężczyznom[3].

Wybór składu Rad Krajowych był dokonywany w następujący sposób. Najpierw wyznaczano datę wyborów. Było to uprawnienie inspektora królewskiego danej części Grenlandii. Ogłaszane były nie później niż na trzy tygodnie przed przewidzianym terminem. Konieczne było stawienie się radnych dzień przed elekcją[4]. Wybory do Rad Krajowych odbywały się kolejno w Gothåb (Grenlandia Południowa) oraz Godhåvn (Grenlandia Północna) [Anordning vedrørende de…: §3, 8]. Przed właściwym głosowaniem przewodniczący wyborczy zbierał propozycje kandydatów od radnych, po czym następowała krótka prezentacja kandydatur. Oddawanie głosu w przeciwieństwie do rad gmin odbywało się na kartach do głosowania. Wygrywali ci kandydaci, którzy zdobyli bezwzględną większość głosów. Zatwierdzenie wyników wyborczych odbywało się na najbliższych posiedzeniach Rad Krajowych [Anordning vedrørende de…: §5–6]. Kadencja radnych trwała sześć lat. W przeci-

Jednym z takich ludzi był Hugo Hørring (następca wspomnianego inspektora). Zawzięcie przeciwstawiał się tworzeniu rad złożonych z rdzennej populacji wyspy [Rendal 2006: 32].

[3] § 9 „Kandydat na członka Rady Krajowej musi należeć do grenlandzkiej ludności i spełniać takie same warunki, jakie są określone względem kandydatury do rad gmin [tłum. J.B.]" [Lov nr 139-1908…: § 9].

[4] Prawo przewidziało problemy środowiskowe, jakie mogą uniemożliwiać terminowe przybycie radnych z różnych stron Grenlandii. Dlatego też, jeżeli jeden lub więcej wyborców nie stawiło się na czas, przypuszczano, że winę za to ponoszą warunki pogodowe. Wybory były często odkładane w celu oczekiwania na przybycie radnych, jednak nie dłużej niż do trzech dni po pierwotnie zakładanym terminie elekcji [Anordning vedrørende de…: § 4].

wieństwie do rad gmin przewodniczący był z góry ustalony przez ustawę z 1908 roku. To inspektor królewski danej części Grenlandii, jednak nie posiadał on uprawnień w głosowaniach. Stał na straży przestrzegania porządku. Obrady, podobnie jak te w radach gmin, odbywały się w języku grenlandzkim. Częstotliwość spotkań była ograniczona do jednego spotkania w roku [Lov nr 139-1908…: §8–11].

b) działalność. Nadrzędnym zadaniem Rad Krajowych była funkcja ustawodawcza w obszarze społeczeństwa grenlandzkiego. Jednak wszelkie składane przez nie projekty ustaw musiały być najpierw konsultowane z przedstawicielami rządu duńskiego. Ten sam mechanizm obowiązywał również w drugą stronę, jednak nie był on bezwzględnie wiążący. Rada krajowa nie miała uprawnień do wnoszenia projektów ustaw względem innych obszarów funkcjonowania kolonii, np. handlu, misji czy spraw zagranicznych. Działalność w zakresie prawodawstwa była ograniczona. Działalność instytucji sprowadzała się również do zadań biurokratycznych, takich jak: składanie sprawozdań w sprawach dotyczących wykorzystania środków publicznych na cele społeczne czy rocznych zestawień wydatków poniesionych na jej działalność. Rada Krajowa miała również uprawnienia w zakresie natychmiastowych dotacji pieniężnych, m.in. dla gmin, które ze względu na złe warunki środowiskowe lub nadzwyczajne okoliczności mogą mieć trudności z wykonywaniem swoich obowiązków względem społeczeństwa lub też wobec indywidualnych wnioskodawców [Anordning vedrørende de…: § 16–18].

4. Ocena. Działalność rad gmin była pewnego rodzaju kontynuacją sprawdzonych w warunkach grenlandzkich dziewiętnastowiecznych instytucji. Jednakże palącym problemem było pozostawianie Inuitów samych sobie w pracy w strukturach gminnych [Schultz-Lorentzen 1921: 171]. Instytucja rad prowadzonych w latach 1862/63 roku przez Hinricha Rinka bazowała na współpracy pomiędzy dwiema grupami narodowymi. Tutaj tego zabrakło. Jednak novum były instytucje Rad Krajowych. Można wyróżnić następujące problemy:

a) brak niezależności politycznej. Funkcja ustawodawcza Rad Krajowych została ograniczona do minimum, wyłącznie do obszaru społecznego. Niemożliwe stało się podejmowanie decyzji na innych płaszczyznach. Odstępstwa wyrażane pod postacią uchwał na obszarach, wobec których Rady Krajowe nie miały wyłącznej jurysdykcji, wiązały się z natychmiastowym unieważnieniem takowej działalności przez duńskie ministerstwo spraw wewnętrznych;

b) brak równouprawnienia w zakresie praw wyborczych ludności rodzimej. Pomimo oparcia systemu rządów pośrednich na dwupoziomowym samorządzie terytorialnym jedna z grup społecznych – grenlandzkie kobiety– nie uzyskały wpływu na politykę i zakres regulacji odnoszący się do życia codziennego. Oczywiście był to problem również na poziomie europejskim. W Danii kobiety uzyskały bierne i czynne prawo wyborcze dopiero w 1908 roku, ale tylko do rad miejskich. Rozszerzenie tych uprawnień nastąpiło w 1915 roku. W Grenlandii zmiany społeczne zachodziły wolniej niż w Europie. Kobiety w Grenlandii otrzymały bierne prawa wyborcze dopiero w 1948 roku [Hansen 1948: 95];

c) ciągłe zmiany w obrębie podstaw struktur samorządowych. System polityczny w Grenlandii od 1908 roku podlegał ciągłym rewizjom. Jedne z partykularnych zmian przyniosła ustawa o zarządzie Grenlandii z 18 kwietnia 1925 roku. Do istniejącego już dwupoziomowo porządku ustroju terytorialnego stworzono dodatkową instytucję, która bazowała na dorobku dziewiętnastowiecznych rad stworzonych przez Hinricha Rinka. Kolegium Sysselraad oparto na współpracy pomiędzy obiema grupami narodowymi. Tym razem był to niebezpieczny konglomerat, ponieważ instytucja uzyskała prawo wyboru składu Rad Krajowych, które do tej pory były wybierane przez członków Rad Gmin [Lov nr 134-1925 om Grønland Styrelseaf 18 April 1925: § 14]. Pomiędzy przedstawicielami danych grup często występowały konflikty. Ponadto zgłaszano przykłady partykularnego zduńszczenia struktur politycznych, które według pierwotnych założeń winny być przeznaczone dla rdzennego społeczeństwa Inuitów.

ETAP 3 – EMANCYPACJA POLITYCZNA INUITÓW PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

1. Uwarunkowania. Okres II wojny światowej i okupacja Danii przez hitlerowskie Niemcy to okoliczności, które z jednej strony zahamowały procesy odgórnej emancypacji Inuitów w Grenlandii, z drugiej zaś dały podstawy pod kształtowanie się procesów oddolnych. Do wybuchu wojny wyspa i jej społeczeństwo były przez Duńczyków izolowane na forum międzynarodowym. Przez brak bezpośredniego kontaktu z przedstawicielami innych kultur świata rdzenne społeczeństwo było wolne od oddziaływań zagranicznych ideologii, filozofii i trendów politycznych. Zmieniło się to wraz z wybuchem II wojny światowej. Protekcja Stanów Zjednoczonych Ameryki umożliwiła nie tylko poczucie wolności wobec zagrożeń ze strony państw osi zła, ale również otworzyła cywilizację Inuitów na kontakt z kulturą Zachodu. Po wznowieniu więzi pomiędzy metropolią a jej dominium w 1945 roku pojawiły się ze strony Inuitów pragnienia większej równości i samodzielności niż miało to miejsce przed wojną [Heinrich 2012: 49–50]. Ostatnia reforma z zakresu ustroju politycznego na wyspie to ustawa o zarządzie Grenlandii z 1925 roku. Po wojnie nastąpiła gruntowna rewizja jej ustaleń przez duńską komisję parlamentarną działającą w latach 1946–1949 [Lynge 1950: 114]. Ważne jest, aby zasygnalizować, że to nie jedyne okoliczności, które wpłynęły na zmianę podejścia duńskich decydentów względem systemu politycznego na wyspie. Znacznie bardziej dojmującym impulsem do zmian były okoliczności międzynarodowe. Po II wojnie światowej pod egidą Organizacji Narodów Zjednoczonych zaczęto dokonywać dekolonizacji świata. Proces ten miał szczególne znaczenie dla ludów rdzennych, które tłamszone do tej pory przez obce mocarstwa mogły proklamować swoją niepodległość. Władze w Kopenhadze zdawały sobie sprawę z tego, że postulaty dotyczące większej równości i samodzielności (zgłaszane przez Inuitów po wojnie) mogą sięgnąć niebezpiecznej granicy. Zdecydowano się na proces dostosowywania systemu administracyjnego

i politycznego Grenlandii do dorobku metropolii. W ten sposób chciano uciec podejrzliwości instytucji ONZ wobec duńskiej działalności kolonialnej w przeszłości, która nie była godna pochwał.

2. Zakres zmian. Ustawa z dnia 27 maja 1950 roku o Radach Krajowych i Radach Gmin w Grenlandii oficjalnie ustanowiła zakres praw wyborczych dla kobiet i mężczyzn. Dolny limit wieku został ustalony na 23 lata [Lov nr. 271-1950 om Grønlands landsråd og kommunal bestyrelser af 27. maj 1950: §3–4]. Warto mieć na uwadze, że analizowany akt prawny był wstępem do uznania w 1953 roku Inuitów za obywateli Królestwa Danii, a tym samym zakończenia okresu kolonializmu na wyspie przez wchłonięcie Grenlandii do systemu administracyjnego Królestwa. Ponadto połączono obydwie Rady Krajowe w jedną instytucję quasi-parlamentarną. Zmieniono jej system wyborczy przez zastosowanie wyborów bezpośrednich. Zwiększono górny limit składu członkowskiego do 14 stanowisk. Od tej chwili przewodniczący izby był powoływany przez członków Rady Krajowej, a nie wyznaczany przez władzę kolonialną. Dla kandydatów prowadzono listy wyborcze [Lov nr. 271-1950…: §5–6]. Rada Krajowa posiadała większość cech charakterystycznych dla parlamentów państw Europy Zachodniej. Jednak nie była to struktura w pełni parlamentarna. Brakowo jej kompetencji ustawodawczych dla wszystkich obszarów jurysdykcji. Jednocześnie otrzymała wiążącą autoryzację. Zdecydowano, iż każdy projekt ustaw czy propozycja przepisów przygotowana przez duński parlament, a dotycząca spraw grenlandzkich, nim wejdzie w życie, winna być zaopiniowana przez Radę Krajową [Lov nr. 271-1950…: §7]. Dodatkowo rozszerzono zakres obszarów, w których Rada Krajowa mogła wydawać decyzje i akty prawne. Ponadto otrzymano możliwość tworzenia komisji do zbadania konkretnych spraw. Wszelkie wydatki związane z działalnością instytucji od tej chwili były podnoszone przez duński skarb państwa [Lov nr. 271-1950…: § 8–12]. Rada Krajowa otrzymała siedzibę w Gothåb, dzięki czemu miasto w pewnym sensie uzyskało status stolicy kraju.

Zmiany dotknęły również Rady Gmin, lecz zdecydowanie w mniejszym stopniu. Oczywiście tutaj również kobiety mogły głosować i kandydować na równi z mężczyznami. Dokonano zwiększenia liczby składu z 3 do maksymalnie 7 stanowisk. Przełożyło się to na intensyfikację działań dla lokalnej społeczności. Radom Gmin nadano zdecydowanie szersze kompetencje i zakres odpowiedzialności aniżeli miało to miejsce w przeszłości [Lov nr. 271-1950…: § 14–19].

3. Ocena. Radzie Krajowej jako wówczas najwyższemu organowi politycznemu w Grenlandii umożliwiono zajmowanie się indywidualnymi sprawami i kwestiami o charakterze zasadniczym, ale nie ulega wątpliwości, że jej niezależne kompetencje były w znacznej mierze dalej ograniczone, a w praktyce jej głównym zadaniem było doradzanie władzom duńskim. Oczywiście organy polityczne i administracyjne Grenlandii mogły proponować zmiany i nowe inicjatywy, ale ostateczne i tak decyzje zapadały w Kopenhadze. Po 1950 r. część kompetencji została przeniesiona na władze Grenlandii i przez długi okres rozwój na Grenlandii był nadal kontrolowany przez władze duńskie. Niemniej jednak należy na ten proces patrzeć z dużo szerszej

perspektywy. W izolowanym społeczeństwie zmiany społeczne zachodzą wyjątkowo, gdyż nie są stymulowane przez obce trendy czy zjawiska. Systematycznie co 50 lat od 1862 roku dokonywano zmian w obszarze ustroju politycznego. Taki system reform umożliwił wychwytywanie problemów i ich korektę.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawioną historię emancypacji politycznej Inuitów w Grenlandii można określić mianem odgórnie sterowanej, gdyż została zapoczątkowana przez władze kolonialne. Podsumowując, można wysunąć następujące wnioski.

Po pierwsze, nie można ukrywać faktu, iż Duńczycy jako jedni z pierwszych przedstawicieli państw kolonialnych ofiarowali Inuitom podstawy wiedzy na temat funkcjonowania administracji lokalnej. Jednocześnie należy zdać sobie sprawę z tego, jaka motywacja przyświecała rządowi kolonialnemu w Kopenhadze, aby przybliżyć ludności rdzennej podstawy z zakresu demokracji i polityki. Można na to patrzeć z dwóch perspektyw. Z perspektywy pozytywnej jako zaczątek trendu decentralizacji władzy w koloniach na całym świecie zmierzającego do stopniowej emancypacji ludności rdzennej przez nadawanie kompetencji w zakresie samorządności. Patrząc na ten stan rzeczy z perspektywy negatywnej, stopniową emancypację Inuitów można zakwalifikować jako narzędzie jeszcze skuteczniejszej formy zarządzania i kontroli ludności rdzennej przez budowanie funkcjonalnej i zaufanej sieci grenlandzkich instytucji parademokratycznych.

Po drugie, emancypacja polityczna Inuitów, jaka została tu ukazana, jest w powszechnej literaturze tematem mało znanym. Wynika to z subiektywnej oceny historii kolonializmu przez badaczy, często naznaczonej negatywnymi emocjami. Nie ulega wątpliwości, że wpływ kolonializmu na rdzenne grupy etniczne miał charakter destrukcyjny. Przejawiał się on w różnych formach ucisku, m.in. ekstremizmie, niewolnictwie, dyskryminacji czy unifikacji. Dla Inuitów kolonializm oznaczał całkowitą zmianę ich dotychczasowej organizacji społecznej i stylu życia. Często poskreśla się, że to Duńczycy „zaczęli wszystko ustawiać po swojemu […] przywieźli alkohol i dlatego wszystko szlag trafił" [Wiśniewska 2018: 30–31]. Kolonializm utrwalił dyskursywny obraz mieszkających Inuitów. Według niego rdzenni mieszkańcy Grenlandii wciąż są uważani za „lud prymitywny, chodzący w skórach fok, mieszkający w igloo i polujący harpunami" [Jarniewski 2018: 68]. Ukazany pogląd oznacza, że rdzenni Grenlandczycy są niezdolni do artykułowania i brania odpowiedzialności za własne potrzeby społeczno-polityczne przez wzgląd na dawny styl życia i kulturowe zwyczaje. Tak ukazany obraz pewnego „zacofania" Inuitów, a wynikający z organizacji życia społeczno-politycznego w okresie przedkolonialnym, nadal pobrzmiewa w globalnym dyskursie na temat Grenlandii.

Autor na początku artykułu zastrzegł, iż nie zgadza się z tezą postawioną przez Jana Kieniewicza, która ukazuje kolonializm jako zjawisko o wyłącznie negatywnym

zabarwieniu dla rdzennych kultur. Ukazaną w artykule ewolucję roli społeczno-politycznej Inuitów w okresie kolonializmu można uznać za szansę do samostanowienia w przyszłości. Zapoczątkowanie formy rządów pośrednich w Grenlandii, a tym samym emancypacji politycznej rdzennej ludności umożliwiło Inuitom w latach 1964–1979 dokonanie przemian społeczno-politycznych na wyspie. System ten umożliwił uniknięcie pewnego „zacofania pierwotnego" Inuitów przez kształtowany przez Duńczyków rozwój instytucji władzy lokalnej na wyspie. Ostatecznie pozwoliło to Inuitom utworzenie szeroko zakrojonej autonomii w 1979 roku.

BIBLIOGRAFIA

Andersen, J.-P. 1979. *Baggrunden for den grønlandskenyordning*, University of Århus, Århus.

Anordning vedrørende de grønlandske Kommuneraad af 18 Mai 1908.

Anordning vedrørende de grønlandske Landsraad af 18 Mai 1908.

Arnfred, S., Pedersen, K.-B. 2015. *From Female Shamans to Danish Housewives: Colonial Constructions of Gender in Greenland, 1721 to ca. 1970*, „Nordic Journal of Feminist and Gender Research", nr 4, s. 282–302. DOI: https://doi.org/10.1080/08038740.2015.1094128.

Bro, H. 1993. *Grønland: kild er tilen dansk kolonihistorie*, Grønlandske Selskab, Copenhagen.

Denmark Inspectorate for Sydgrönland, Forelöbige Bestemmelser om Landets Penge og om Forstanderne paa Landets sydlige Del, den 7 Mai 1862.

Denmark Inspectorate for Sydgrönland, Meddelelser vedkommende forstanderskaberne i Sydgrönland 1862–1866.

Fleicher, J. 1963. *Vestgrøn lands kommunalordnin indførti Nord- og Østgrønland*, „Atuagagdliutit/Grønlandsposten" af 14. Februar 1963.

Forchhammer, S. 2001. *Political Participation in Greenland in the 19th century, state hegemony, and emancipation*, „The Northern Review", nr 23, s. 38–58.

Foreløbige Bestemmelser om GrønlændernesKasseog for standerskaberne i Grønland.

Gad, F. 1984. *Grønland Politikens Danmarkshistorie*, Grønland, Copenhagen.

Gmerek, T. 2013. *Edukacja, język i tożsamość etniczna Inuitów na Grenlandii*, „Studia Edukacyjne", nr 29, s. 101–130.

Hald, J. 2013. *Słownik polsko-duński, duńsko-polski, czyli jak to powiedzieć po duńsku*, Level Trading, Warszawa.

Hansen, R. B. 1948. *Ikke alle Kvinderi Grønland har faaetstemmeret*, „Grønlandsposten", nr 8.

Harhoff, F. 1993. *Rigsfællskabet*, University of Århus, Århus.

Heinrich, J. 2012. *Eske Brun – ogdet moderne Grønlandstilblivelse*, „Arktiskforskningsjournal", nr 1.

Jensen, H. G. 1992. *Criminal justice in Greenland*, University of Copenhagen – Ministry of Justice, Copenhagen.

Karlsson, A. 2008. *Gronland–en studie i dynamisk sjalvstyrelsce*, ASUB Rapport, https://www.asub.ax/sites/www.asub.ax/files/reports/xrapport2008.9.pdf (dostęp: 30.08.2020).

Kieniewicz, J. 1986. *Od ekspansji do dominacji. Próba teorii kolonializmu*, Czytelnik, Warszawa.

Kjaer-Sørensen, A. 1983. *Danmark – Grønlandi det 20. Arhundrede – enhistoriskoversigt*, Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck,København.

Kjaer-Sørensen, A. 2006. *Denmark-Greenland in the Twentieth Century*, The Commission for Scientific Research in Greenland, Copenhagen.

Kjaer-Sørensen, A., *Grønlandshistorie*, https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/groenland/ (dostęp: 30.08.2020).

Kłosowicz, R. 2014. *Państwa dysfunkcyjne w Afryce Subsaharyjskiej*, [w:] *Państwa dysfunkcyjne i międzynarodowe wysiłki zmierzające do ich naprawy*, R. Kłosowicz (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
Kowalczyk, J. 2005. *Emancypacja*, [w:] *Encyklopedia wiedzy politycznej*, M. Chmaj, J. Marszałek-Kawa, W. Sokół (red.), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
Lidegaard, M. 1991. *Grønlands Historie*, Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag, København.
Lov nr. 134-1925 om Grønland Styrelseaf 18 April 1925.
Lov nr. 139-1908 om styrelseafkolonierne i Grønlandaf 27 Mai 1908.
Lov nr. 271-1950 om Grønlandslandsrådogkommunalbestyrelseraf 27. maj 1950.
Marquard, O. 2002. *Greenland's demography, 1700–2000: The interplay of economic activities and religion*, „Etudes/Inuit/Studies", nr 26, s. 109–141.
Mazurczak, W. 2016. *Kolonializm – Dekolonizacja – Postkolonializm. Rozważania o istocie i periodyzacji*, „Przegląd Politologiczny", nr 3, s. 131–143.
Oldendow, K. 1936. *Grønlaendernesegnesamfundsorganer*, Gad, København.
Petersen, H. C. 1991. *Grønlanderneshistorie*, Atuakkiorfik, Nuuk.
Rendal, G. 2006. *Forstanderskabetsvirkei Upernavikdistrikt 1864–1910*, Ilisimatusafik, Nuuk.
Rendal, G. 2015. *Forstanderskabernei Grønland*, Nuuk.
Rink, H. 1882. *Om Grønlaenderne, deresfremtidog de tilderesbedstesigtendeforanstaltninger*, I KommissionhosAndr. Fr. Høst, Kjøbenhavn.
Rud, S. 2006. *Erobringenaf Grønland: Opdagelsesrejser, etnologiogforstanderskabiattenhundredetallet*, „Historisk Tidsskrift", nr 106, vol. 2, s. 488–520.
Rud, S. 2011. *Visseklassersamfundsordenogledelsei 1800-tallets Grønland*, „Temp –Tidsskrift for Historie", nr 2, vol. 3, s. 488–520.
Schultz-Lorentzen, J. 1906. *Administration I Grønland*, „Atlanten", vol. 5, issue 28.
Schultz-Lorentzen, J. 1921. *Grønlandskespørgsmaal*, „Det Nye Nord", nr 9.
Stærmose-Hardt, S. 2018. *"By Gifts One Makes Slaves": Long-term Effects of Denmark's Colonization of Greenland*, Annandale-on-Hudson, New York.
Szacoń-Wójcik, B. 2013. *Wierzenia Inuitów*, https://jezyki-swiata.blogspot.com/2013/03/wierzenia-inuitow.html (dostęp: 30.08.2020).
Thisted, K. 2017. *"Enpladsi solen"– historiskeperspektiverpådebatten om udviklingogmoderniteti Grønland*, „Tidskriftet Grønland", nr 1, s. 37–57.
Toft, P. A. 2017. *Moravian and Inuit Encounters: Transculturation of Landscapes and Material Culture in West Greenland*, „Arctic", nr 69, vol. 5, s. 1–13.
Tomala, M. 2016. *Grenlandia w systemie stosunków międzynarodowych w świetle teorii Immanuela Wallersteina systemów-światów*, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce.
Vibaek, P. 1910. *Forslag til lov om Styrels e af Kolonierne i Grønlan dog bemærkninger til samme*, Medlemsblad foreningen „De danske Atlanterhavsøer", Særskilte artikler og foreningsanliggender, København.
Viemose, J. 1977. *Dansk kolonipolitiki Grønland*, Demos, Copenhagen.
Wiśniewska, I. 2018. *Lud. Z grenlandzkiej wyspy*, Czarne, Wołowiec.

THE PROCESS OF POLITICAL EMANCIPATION OF THE INUIT IN GREENLAND DURING THE COLONIAL PERIOD

Abstract: The aim of the article is to present the process of political emancipation of the Inuit in Greenland, in the period of Danish colonialism. The author looks at the issue of colonialism from two standpoints.

On the one hand, Danish colonialism is the threat to Inuit traditional way of life, but on the other hand, it is a chance to better involve the Inuit in decision-making processes in Greenland. The research problem is included in the questions about real motivation of Danish colonial authorities for initiating the process of political emancipation of indigenous peoples in Greenland. The main thesis of the article is that

although the Danish colonialism caused repression to Greenland's indigenous peoples, it also contributed to gradual social-political development, defined as *political emancipation*.

The individual parts of the article discuss issues such as the genesis of Danish colonial development in the North-Atlantic area, the attitude of Danish colonial authorities to the Inuit, and the functioning of Greenland as a colony. The main point of considerations is an analysis of evolving social-political role of the Inuit at this time and involvement of this group in local decision-making processes. What is more, the article presents the process of the Inuit's emancipation and its influence on this group. In the article, the author used the text source analysis method, historical analysis method and conducted an analysis of legal acts from the Danish colonial period.

Keywords: emancipation, Danish colonialism, political development, the Inuit, Greenland

BIOGRAM

Jakub Bijak, mgr, absolwent studiów na kierunku bezpieczeństwo narodowe. W kręgu zainteresowań badawczych znajdują się: separatyzm grenlandzki, kolonializm duński, problematyka tożsamości etnicznej i narodowej, kwestie samostanowienia ludów rdzennych oraz problematyka militarna. E-mail: bijakkuba@gmail.com.